

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНДИКАТОР АКТУАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Андрій БУЗАРОВ

orcid.org/0009-0009-5085-8340

кандидат філософських наук, молодший науковий співробітник
кафедри державного управління і політичних наук
факультету соціальних і гуманітарних наук Клайпедського університету, Литва
email: buzarov.andrey@gmail.com

Анотація. *Стаття присвячена виявленню якісних аспектів інтеграції українських громад у країнах Європейського Союзу. Аналіз та узагальнення зроблено на основі використання ряду кейсів, що дають можливість сформуванню емпіричної бази для подальшого дослідження проблеми. Досліджуючи поточний стан інституційних процесів адаптації українців у країнах Європи, автор приходить до висновку, що попри важливість місцевих українських громад основну роль у процесі переселення та адаптації відігравали власні соціальні та інституційні контакти переміщених осіб.*

Ключові слова: *Україна, міграція, війна, вимушені переселенці з України, колективний захист у ЄС, адаптація, інтеграція, українські громади.*

Постановка проблеми. Одним із наслідків повномасштабного вторгнення РФ в Україну стала масова міграція українців як всередині країни, так і за її межі. Так, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) зафіксувало щонайменше 5 мільйонів біженців з України у країнах Європи [15]. Станом на 31 січня 2023 р. УВКБ ООН реєструє вже 8 046 560 біженців з України по всій Європі. Це становить близько 19% населення України (за оцінкою Євростату на 2021 р.). Для отримання тимчасового захисту в Європі зареєструвалися 4 823 326 біженців [25]. Євросоюз прийняв українських мігрантів, дозволивши їм в'їжджати до 27 країн-членів без віз, жити та працювати там до трьох років.

З геополітичної точки зору війна ролі проти України, а також протистояння РФ із Заходом загалом мають усі ознаки

довгострокової міжнародної міграційної кризи. Можна погодитись, що «масовий результат українських біженців не випадковість – це частина плану Путіна щодо дестабілізації Європи» [4]. У зв'язку з цим актуальним стає вивчення проблем, пов'язаних з новими українськими громадами в країнах Європейського Союзу, адаптацією та інтеграцією величезної кількості громадян України, які приїхали до ЄС і з огляду на війну можуть залишитися там на тривалий термін.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження економічних і демографічних проблем міграції проводилися такими західними вченими, як К. Кері, У. Ізард, У. Вадицький, У. Алонсо, І. Лоурі, М. Грінвуд, А. Роджерс, Р. Вікerman та ін. Були запропоновані інтерпретаційні концепції «тяжіння – виштовхування», міграційної системи зв'язків (мереж),

асиміляційної теорії, а також теорії культурологічного та етносоціологічного напрямів. Соціологи зосереджують увагу на складних взаємозв'язках у міграційних процесах і адаптації переселенців до нового соціального середовища, вивчають умови пристосування, включаючи фактори, що визначають перебіг адаптації, рівні, час пристосування у різних типах ситуацій, проблеми толерантності та конфліктогенності у контексті взаємодії етнічних мігрантів з місцевим населенням.

З числа останніх досліджень варто відзначити роботу Оксани Міхеєвої «Сучасні українські внутрішньо переміщені особи: основні причини, стратегії», цінність якої полягає у фіксації особливостей міграційної поведінки українців після підписання другого пакету мінських угод у лютому 2015 року. Ще тоді О. Міхеєва і В. Середа звернули увагу на тенденції, що є актуальними й для сьогоденішнього процесу переселення українців до ЄС: «Загалом процес переселення здійснюється без суттєвих соціальних чи міжнаціональних конфліктів, але веде до соціальної ізоляції переміщених осіб та необхідності додаткової культурної та соціальної адаптації (у деяких регіонах України більше, у деяких менше)... Процес переселення в основному здійснюється за індивідуальною траєкторією руху, а не у складі організованих груп. Відповідно основну роль в процесі переселення грають власні соціальні та інституційні контакти переміщених осіб. У разі відсутності таких контактів основна відповідальність лягає на волонтерські організації» [12].

Слід також згадати роботи Є. Іващенко-Стадника та дослідження «Війна і переселення. Український кейс», де

порушено специфіку взаємин між переселенцями та місцевою приймаючою громадою. «Питання про взаємну повагу між приймаючими та переміщеними групами передбачає не лише довіру та співчуття, а й рівний розподіл цивільних прав та обов'язків. Як показують дані, після двох років конфлікту значна частина населення приймаючої країни, як і раніше, сприймає ВПО як напівгромадян, які мають обмежений доступ до життя в суспільстві» [7].

Серед дослідників ЄС тема міграції традиційно займає важливе місце. У зв'язку з цим наукової літератури із загальних проблем міграції існує досить багато. Так, зокрема, співробітники Інституту Клінгендала вказують такі нові тенденції поведінки українських переселенців: 1) наростання відчуття тупиковості ситуації, оскільки шансів на швидке примирення небагато; 2) переміщення біженців з таких країн, як Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, далі на Захід, оскільки економічні перспективи в країнах початкового перебування погіршуються; 3) жінки та діти менш схильні повертатися, особливо якщо тривалість їхнього перебування збільшується [5]. Періодично також провідними профільними інституціями здійснюються огляди щодо сценаріїв та прогнозів міграції, в яких відзначається зростання подібних публікацій в останні десятиліття: «Метою цих систематичних оглядів літератури є оцінка її стану з питань сценаріїв та прогнозів міграції, а також оцінка їх розвитку. Як сценарії, так і прогнозні публікації значно зросли з 1990-х років» [18]. Тому відзначимо далі лише дослідження з цієї тематики, що стосуються процесу адаптації та інтеграції мігрантів у конкретну громаду,

хоча парадигми (блоки) досліджень можуть бути дуже різними: «Акцент на траєкторії міграції включає кілька класичних дихотомій у дослідженні міграції: між відправляючою та приймаючою країною, між тимчасовою та постійною міграцією, а також у розрізі вимушеної та добровільної міграції» [17].

Водночас, порівняно з 2014–2022 роками, період після повномасштабного вторгнення ще не так добре описаний, що породжує потребу в ретельних соціологічних дослідженнях стану українських переселенців за кордоном.

Метою статті є аналіз інституційних аспектів процесів міграції, зумовленої агресією РФ проти України, в особливому аспекті – з погляду досвіду адаптації українців у складі різних громад, а також організацій та центрів, які були створені українцями та їхніми колегами з європейських країн для прискорення процесу допомоги й адаптації у новому соціальному середовищі.

Для цього потрібно виконати три дослідницьких **завдання**: по-перше, уточнити актуальність тих характеристик образу українських переселенців, які були зафіксовані на підставі статистичних даних; по-друге, виявити специфіку адаптації та інтеграції в межах конкретної української громади в країні ЄС; по-третє, провести класифікацію груп переселенців, виходячи з їх фактичного статусу і подальшого місця перебування.

Методологія дослідження. Не вдаючись у глибокий теоретичний аналіз понять адаптації та інтеграції, зазначимо, що під адаптацією ми розуміємо початковий етап інтеграції, де іноземний громадянин насамперед отримує офіційний статус і легалізує своє перебування в конкретній країні. Тоді як інтеграція має

на увазі більш глибоке включення конкретного індивіда в систему відносин конкретного суспільства з отриманням права на тимчасове чи постійне проживання.

На підставі анонімного анкетування та вивчення доступної в публічному полі інформації про діяльність конкретних громад українців у ЄС, а також різних статистичних даних та звітів буде здійснено спробу класифікації груп переселенців з України з урахуванням їх фактичного статусу та цілей переїзду до ЄС. Країни та українські громади, які аналізуються у статті, обрані автором, виходячи з його особистої комунікації з представниками відповідних груп переселенців.

Для вирішення завдань дослідження поведінки вимушених переселенців з України в межах українських громад у різних країнах ЄС у цій роботі застосовується метод *case study*, що дає можливість здійснити емпіричне дослідження об'єктів у реальному контексті, з можливістю використання безлічі кількісних та якісних джерел даних та методів їхнього аналізу. Р. Йін визначає цей метод як «емпіричне дослідження, спрямоване на вивчення сучасного феномену в реальному контексті, особливо коли межі між феноменом і контекстом розмиті і бракує використання декількох джерел доказів» [27]. Методу *case study* властива когнітивна цілісність пізнання, виражена в емпіричному (зборі та первинному аналізі даних) та теоретичному (пов'язаному з інтерпретацією результатів) характері дослідження.

Особливістю цього методу вважається гнучка та адаптивна методологічна структура, що дає можливість вносити необхідні корективи у процес

дослідження, а також холістичний підхід, спрямований на вивчення цілісного феномену, невіддільного від контексту, що дає змогу застосовувати case study для досліджень складних систем, якими, зокрема, є міграційні процеси. Цей метод спрямований на отримання унікальних знань про людину, організацію, соціальні та політичні інститути в ситуації невизначеності, оскільки шляхом його застосування можливе отримання детальної інформації про латентні процеси та механізми соціальних відносин. Дослідження контекстних факторів дає можливість провести вивчення поточної динаміки явищ у ракурсі зміни середовища та наслідків впливу різних факторів.

Виклад основного матеріалу. Згідно з дослідженням настроїв (серед громадян України, що виїжджали до Європи), проведеним українським Центром Разумкова на прикордонних пунктах Закарпаття (березень 2022 р.), переважну більшість біженців (83%) склали жінки і 67,4% опитаних виїжджали за кордон з дітьми чи онуками. Найбільша кількість мігрантів – із південного сходу України (51,5%), а також північного сходу, зокрема з Харківської області (19%). Мешканці міста Києва та Київської області становили 31%, західних областей – лише 4%. Крім того, це експрес-опитування показало також, що 79,2% біженців хочуть повернутися до України після закінчення війни, але близько 10% не мали таких намірів і 11% не відповіли на запитання. Ще тоді, у квітні 2022 р., фахівці Національного інституту стратегічних досліджень України звернули увагу на те, що «зростає ризик втрати частини населення внаслідок міграції. І ці втрати формуватимуться переважно

за рахунок економічно активних, освічених, молодих громадян. Занадто багато країн, у які виїхали переселенці, зацікавлені у поповненні своїх людських ресурсів, і вже зараз створюють умови для консолідації певних категорій мігрантів на своїй території» [24].

Аналізуючи ситуацію після 10 місяців війни, згідно з новими даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, станом на 08.11.2022 р. зафіксовано 7 824 440 українських біженців, зареєстровано для тимчасового захисту чи аналогічних національних схем захисту в Європі станом на 8 листопада 4 699 333 особи. У країнах, що не входять до ЄС, для цілей тимчасового захисту було зареєстровано таку кількість українських біженців: Туреччина – 145 000 осіб (на 19.05.2022), Велика Британія – 143 100 (на 08.11.2022), Швейцарія – 68 620 (на 08.11.2022). За даними ЗМІ, понад 100 тисяч українських біженців перебувають у США (станом на липень 2022 р.) та 32 тисячі – у Канаді (станом на червень 2022 р.) [22].

З наведених даних видно, що більшість переселенців – це жінки, переважно вихідці з південного сходу України, а також основний регіон, куди вони виїхали на постійне місце проживання – країни ЄС. До того ж динамічні настрої переселенців щодо можливого повернення в Україну – через нестабільну ситуацію багато хто з них опинився у «підвішеному» стані і не визначився остаточно, що робити далі.

Звіт Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (літо 2022 р.), що стосувався вивчення середньостатистичного переселенця з України на базі кількох фокус-груп у Європі, відзначив таке: «Більшість респондентів мають

високий рівень освіти (77% мають закінчену технічну, професійну чи університетську), вказуючи на потенційний економічний внесок у країни, що приймають, проте незнання місцевих мов і потреби у догляді дітей можуть обмежувати такі можливості» [10]. Потенційно високі, насамперед через високий рівень освіти, трудові навички українців на європейському ринку можуть бути дуже затребувані. У цьому контексті Організація економічного співробітництва та розвитку, аналізуючи трудовий потенціал переселенців з України, зазначила, що «загальний вплив на робочу силу в Європі приблизно вдвічі перевищує показник припливу біженців до Європейського Союзу у 2014–2017 роках. Більшість цього впливу спостерігатиметься у кількох країнах (у відносному вираженні, у Чеській Республіці, Польщі та Естонії) і, враховуючи відмінності у профілі мігрантів 2014–2017 років порівняно з сьогоdnішніми (з великою кількістю жінок і високоосвічених мігрантів), найбільше порушені сегменти ринку праці відрізнятимуться один від одного – ймовірно, менше некваліфікованої ручної праці та більше професій у сфері послуг» [20].

Отже, для деяких країн ЄС українські переселенці мають кваліфіковану робочу силу в окремих секторах економіки, переважно сфері послуг. Це, зокрема, підтверджується і дослідженнями, проведеними Норвезькою радою у справах біженців у Польщі [13].

Наступною важливою особливістю загального потоку переселенців з України до ЄС є значна кількість неповнолітніх. За даними Головного управління з питань міграції та внутрішніх справ Європейської комісії, станом на початок 2023 р. 737 118 українських дітей

інтегровано до системи шкільної освіти Європейського Союзу. Слід зазначити, що ця статистика не містить даних про чисельність українських студентів у Великій Британії, США, Канаді та інших країнах [11].

За даними Міністерства освіти та науки України, станом на 12.09.2022 р. налічувалося 488 045 дітей шкільного віку за кордоном. Водночас перший заступник міністра освіти і науки України А. Вітренко на брифінгу 14.10.2022 р. оголосив про наявність за кордоном близько 505 тисяч українських дітей шкільного віку [26]. Очевидно, що вже понад 500 тисяч українських дітей є частиною освітньої системи Євросоюзу.

Ще одним важливим аспектом у вивченні загального профілю вимушених переселенців з України є незнання ними місцевої мови. У багатьох країнах ЄС створені необхідні додаткові умови для громадян України у вивченні мови країни перебування. Так, наприклад, голландські експерти зазначають, що «оскільки ситуація може залишатися невизначеною протягом більш тривалого періоду часу, структурна підтримка урядом вивчення мови стає все більш нагальною необхідністю для кращої інтеграції біженців у суспільство, що приймає, з точки зору спілкування, освіти і роботи» [19].

Для поглиблення знань про адаптацію переселенців автором було проаналізовано інформацію, надану безпосередньо представниками різних українських громад (спільнот, організацій, груп тощо) у ЄС, як у письмовій формі (анонімне анкетування), так і взяті з різних публічних джерел (соціальних мереж, офіційних сайтів тощо). Також велику користь принесли численні інтерв'ю з

активістами і волонтерами у різних країнах ЄС. Аналіз та узагальнення здійснено на основі використання тих кейсів, які були доступні автору, виходячи з його волонтерської та журналістської діяльності. Деякі країни, як-от Польща, Румунія, що прийняли велику кількість переселенців, поки не увійшли до висновків цього дослідження, оскільки автор не мав можливості проводити там гуманітарну роботу. Але в перспективі цим та іншим країнам також буде приділена увага задля вивчення процесів адаптації та інтеграції українських переселенців.

Кейс ФРН. З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну до Німеччини прибув майже один мільйон українських біженців, повідомляло Федеральне статистичне відомство 10 жовтня 2022 р. Дані статистики охоплюють показники за період із кінця лютого до серпня [16]. У цьому контексті Німеччина особливо цікава для соціологів. Для дослідження у цій статті взято як приклад українські організації (громади) м. Берлін та Аугсбург (Баварія).

Представниця однієї з українських громад Берліна, виходячи зі своїх спостережень процесу адаптації та інтеграції переселенців, зазначила в анонімному інтерв'ю автору статті наступні тенденції: «На сьогоднішній день постійні учасники громади – це 70–80 членів сімей, включаючи 55 дітей. На початку створення громади учасників було більше, але частина здобула житло в інших районах Берліна. В Україну повернулося лише 4 родини. Роботи офіційної у більшості немає і тому багато хто перебуває на обліку в центрі зайнятості та обов'язково відвідує мовні курси. Діти відвідують сади та школи. Роботу можна отримати офіційно лише після складання іспиту з

німецької мови. Загалом період навчання триває приблизно 6 місяців (A1, A2) та 9 місяців (B1)».

Серед додаткових факторів активності місцевих переселенців також представниця Берлінської громади українців виділила: «1) активність лідера та членів громади у соціальних мережах; 2) самоорганізація місцевих українців з метою реалізації творчих здібностей членів громади, насамперед дітей; 3) активна участь у пропагандистських заходах на користь України, спільне святкування різних пам'ятних дат, збирання та надсилання гуманітарної допомоги, різні інформаційні кампанії тощо».

У свою чергу співзасновник української громади Аугсбурга зазначив, що «після 24 лютого 2022 р. на базі громади було створено координаційний штаб, який сформував спеціальні комітети зі складу учасників Союзу (близько 40) та волонтерів (близько 200 у різний час) щодо ефективної роботи наступних напрямів:

1) гуманітарний склад для збору та розподілу допомоги Україні та сприяння адаптації новоприбулим біженцям з України до Німеччини, а також надання психологічної та реабілітаційної допомоги жертвам війни;

2) активні заходи щодо популяризації української культури (концерти, вистави, участь у місцевих ярмарках, культурні заходи), а також суботня школа для дітей-біженців з України (понад 300 дітей);

3) активне проведення інформаційної та політичної кампанії, організація зустрічей, залучення представників місцевих партій на підтримку України – один із основних напрямків діяльності громади. Завдяки засобам масової

інформації проводиться мобілізація спонсорів, донорів та медіапартнерів».

Кейс Австрії. Австрійська Республіка з початку повномасштабного вторгнення РФ прийняла понад 150 тисяч українських переселенців. Там облаштували багато гуманітарних центрів, де допомагають українцям. Багато переселенців отримали тимчасовий захист – блакитну картку. Вона надає право легально перебувати в країні протягом року, отримувати медичну допомогу та освіту. Традиційно одним із найбільш привабливих міст в Австрії для тих, хто приїжджає на постійне місце проживання, є Відень. Окрім загальних тенденцій, притаманних всім країнам ЄС, Австрія має власні механізми адаптації деяких груп переселенців, наприклад, надається допомога в адаптації в науковому середовищі. Як впливає з анкети докторки економічних наук, професорки, представниці української громади Відня, «наукові та академічні інституції Австрії активно та ефективно організували курси на здобуття грантів та стипендій у всіх сферах науки у березні 2022 року». Вона як один із стипендіатів веде дослідження на тему «Тимчасово переміщені особи з України в Європейському Союзі: соціальна адаптація та інтеграція на ринку праці». Професорка у своєму дослідженні дійшла висновку, що «у Відні австрійську сторону вражає рівень освіти українців. Серед зареєстрованих тимчасово переміщених осіб – 80% мають освітні рівні (бакалавр, магістр та вище). Це позначається на діловій активності, яка з кожним місяцем підвищується. Відмінною рисою є лінгвістичні здібності, так, більше 60% володіють трьома-чотирма мовами, що, безумовно, сприяє соціальній адаптації та входженню на

місцевий та міжнародний ринок праці. Багато респондентів висловилися, що розглядають варіанти відкриття власного малого чи середнього бізнесу. Можливо, це пов'язано з тим, що вони позначають свій рівень доходу до війни як середній і вищий за середній, відповідно мають заощадження, які можуть зараз використовувати».

Цікава також думка іншого респондента, представниці української громади Відня, засновниці школи, що знаходиться у Відні: «Загалом в Австрії діти, які приїхали з України, зіткнулися з головною проблемою – це мова; без мови важко розуміти в школах предмети, а також важко налагодити комунікацію. В австрійських школах часто до українських дітей на допомогу дають російських дітей і таким чином їх «мирять» – це іноді провокує непотрібні конфлікти, а також змушує дітей спілкуватися російською там, де вони мали б вивчати німецьку». Саме з цієї причини вона створила школу, де навчаються на сьогоднішній день 58 дітей. Проект допомагає інтегрувати дітей у нову обстановку чужої країни та продовжувати освіту за рідними стандартами.

Кейс Литви. За даними оновленого рейтингу «Друзів України» Forbes, Литовська Республіка входить до п'ятірки країн, що найбільше підтримують Україну на різних рівнях [9]. Литовці, як і представники інших країн Балтії, щиро переживають за те, що відбувається в Україні, і намагаються різними способами допомагати Україні, включаючи допомогу тимчасово переміщеним особам. У литовському науковому та журналістському середовищі простежується великий інтерес до цієї проблематики. Проаналізуємо дані анонімного анкетування,

які були надані з м. Клайпеда та Каунас місцевими активістами українських громад.

У контексті адаптації та інтеграції переселенців з України представниця Клайпедської громади українців відзначила такі тенденції: «Всі тимчасово переміщені особи перебувають у близькому контакті з друзями та родичами як в Україні, так і за її межами. Багато хто отримав тимчасовий дозвіл на проживання, стабільно отримують фінансову допомогу від держави, успішно працевлаштувалися та навчаються на курсах литовської мови, які проводять різні спільноти (Червоний Хрест, культурні центри тощо). Щодо дітей, то більшість із них пішли до садків та шкіл (у деяких школах навіть відкрито українські класи). Так, наприклад, при місцевому українському центрі працює українська недільна школа і зараз там навчається 128 дітей. Також з 24 лютого 2022 р. на базі центру було створено волонтерсько-інформаційний центр спільно з українськими студентами із Християнського університету. Робота була спрямована в основному на збір гуманітарної допомоги та розселення біженців, їхню адаптацію, надання психологічної допомоги».

У рамках анонімного інтерв'ю інший представник української громади Литви з м. Каунас, який ще у 2014 р. був змушений виїхати з Донецька до Чернігова, пізніше до Києва (ставши внутрішнім переселенцем), а після 24 лютого 2022 р. як багатодітний батько виїхав до Литви, де отримав тимчасовий захист, відзначив у Литві високу активність тамтешнього громадянського суспільства: «Місцеві представники литовського громадянського суспільства почали активно сприяти в процесі адаптації та

соціалізації багатьох українців, які проживають у Литві, зокрема в Каунасі. Група взаємодопомоги розпочиналася з 40 осіб, на сьогоднішній день охоплює приблизно 155 сімей. За прямої підтримки місцевих литовських організацій та партнерів, за допомогою активу групи учасники, діти в першу чергу, систематично, кілька разів на місяць, уже понад півроку отримують продукти харчування та речі. Бізнес-спільнота Каунаса допомагає учасникам групи у працевлаштуванні у своїх компаніях з адекватним рівнем життя, оплатою праці та мінімальними мовними бар'єрами».

Кейс Словаччини. Як зазначає Міжнародна організація з міграції, з 24 лютого 2022 р. до 13 квітня 2022 р. словацька влада повідомила про 326 997 прибулих з України, з них 301 772 – українські біженці [23]. Українська громада Словаччини досить численна та представлена різними словацькими чи словацько-українськими громадськими організаціями. Зокрема, директор словацької громадської організації з м. Братислава, яка через благодійну активність створила навколо себе велике комунікаційне поле з українців та словаків, мобілізованих на допомогу українцям та Україні, в рамках анкетування повідомила таке: «Незважаючи на великі зусилля щодо надання допомоги українській спільноті, необхідно більше приділяти увагу до таких проблем: 1. Необхідне значне покращення медичного обслуговування. Через відсутність відповідного доступу багато хто воліє їхати лікуватися в Україну, що дорожче. 2. Створення великих можливостей для роботи за фахом. Для цього необхідно покращити процедуру нострифікації документів. 3. Поліпшити роботу з інвалідами (різних категорій)

як одну із дійсно нагальних проблем. Наприклад, лікування посттравматичного синдрому. 4. Необхідно більше приділяти увагу матерям та дітям віком від двох до чотирьох років. Ця категорія вже потребує спілкування з однолітками, проте в умовах чужої країни це зробити складно».

Адаптація переселенців тривала в перші місяці їхнього прибуття у країну перебування. Узагальнений портрет українських біженців у ЄС у цей період включав такі характеристики: жінка середнього віку, з вищою освітою (професійною, технічною або університетською), знанням англійської мови (але незнанням місцевої), середнім рівнем доходу; перебуває у спілкуванні з членами своєї сім'ї (батьком чи матір'ю); близько 50% з них шукають можливості отримання переважно безкоштовних послуг та безкоштовного отримання їжі, а також періодично звертаються за психологічною допомогою.

З вищевказаних характеристик образу переселенців, а також даних, отриманих з анонімного анкетування різних представників українських громад з тих країн ЄС, де автор здійснював гуманітарну діяльність, можна вивести класифікацію груп переселенців. Важливо, що спроби класифікації переселенців та їхніх портретів з різних ознак робляться дослідниками регулярно, зокрема й автором статті [8]. Виходячи з фактичного статусу тимчасово переміщених осіб з України до ЄС, з урахуванням юридичних, соціальних та інших аспектів, очевидно, що всі ці люди є неоднорідними. Хтось справді виїхав із зон активних бойових дій, а хтось ні. Хтось реально потребує соціальної допомоги та захисту, а для когось це просто

додаткові гроші до основного заробітку.

Розуміння реального статусу переселенця дає можливість відповідальним органам визначити пріоритетність тієї чи іншої групи та обрати відповідний інструментарій підтримки. Після майже трьох років війни, аналізуючи ситуацію з міграцією, можна простежити такі умовні групи переселенців залежно від статусу і цілей перебування у конкретній країні:

1. Переселенці, які постійно проживають у межах конкретної громади (населеного пункту) ЄС та мають можливість повернутися додому. Сюди належать ті тимчасово переміщені громадяни України, які виїхали після 24 лютого 2022 р., але їхні будинки не були окуповані взагалі або деокуповані ЗСУ. При цьому на сьогодні практично складно встановити достовірну інформацію про те, скільки переселенців зареєстровано і реально проживає в конкретному населеному пункті ЄС. Головна причина такої складності – перманентна міграція частини цієї групи переселенців.

2. Переселенці, які постійно проживають у межах конкретної громади ЄС і не мають змоги повернутися додому. Після звільнення територій Київської, Сумської, Чернігівської, частини Харківської та Херсонської областей від військ РФ частина переселенців з Європи вважала за краще повернутися до місць свого постійного проживання. Однак залишається чимала кількість переселенців зі східних та південних областей (Донецька, Луганська, Запорізька та Херсонська), які поки не можуть повернутися до своїх будинків, оскільки вони окуповані РФ.

3. Переселенці, які набули статусу колективного захисту в ЄС, але можуть

повернулися на постійне місце проживання в Україну. Ще у травні 2022 р. офіційні особи в Україні заявили, що на Батьківщину повернулося 4,7 млн. українців [2]. Норвезька рада у справах біженців дійшла висновку, що 60% опитаних переселенців мають намір залишатися в Україні не менше двох-трьох місяців, проте багато хто вказав, що це рішення може змінитися залежно від ситуації у сфері безпеки; 30% заявили, що ще не ухвалили рішення про свої плани [1]. У межах цієї групи можна виділити окрему підгрупу мігруючих переселенців, які, по суті, живуть на два будинки. Існує велика група переселенців, яка у перші місяці війни оформила собі в ЄС статус тимчасового захисту, але вважала за краще за сімейними чи робочими обставинами повернутися до України, проте через міркування безпеки виїжджає звідти періодично.

4. Двічі переселенці. Громадяни України (з Донецької, Луганської областей та Криму), які стали спочатку внутрішньо переміщеними особами в Україні з відповідним юридичним статусом, а після 24 лютого 2022 р. набули статусу колективного захисту у відповідній країні ЄС. Ці громадяни, втративши рідну домівку ще у 2014–2015 роках, змогли розпочати нове життя в інших регіонах України після першої агресії РФ. Після 24 лютого 2022 р. деякі з них виїхали до ЄС, де набули відповідного статусу захисту, деякі залишаються в Україні.

Слід зазначити, що в Україні вже на державному рівні розроблено план «Повернення громадян, тимчасово переселених, зокрема за кордон, та їх інтеграції в соціально-економічне життя держави» [14]. У липні 2022 р. під час міжнародної конференції високого рівня в

Лугано (Швейцарія) [21] щодо планування відновлення України українська влада представила проєкт Національного плану відновлення. Одним із пріоритетів є задоволення потреб діаспори, що повертається, і ВПО, у тому числі за допомогою належних заходів соціального захисту. Уряд України також нещодавно почав перегляд Національної стратегії з інтеграції ВПО, прийнятої наприкінці 2021 р. Ці дії націлені на те, щоб скоригувати загальнонаціональну політику з урахуванням нинішніх умов і масштабів переміщення і розширити її, включивши до неї положення про повернення з-за кордону біженців.

Згаданий вище аналіз різних українських громад, куди входять у тому числі переселенці, які сформувалися по всіх країнах ЄС внаслідок другої агресії РФ проти України, можна було б продовжувати. Проте нерелевантний аналіз активності всіх українських громад є предметом справжнього дослідження. Завдяки даним, які регулярно обробляють громади, видно ті актуальні проблеми з адаптації та інтеграції переселенців з України, що існують досі. Крім того, важливим є також ретроспективний аналіз та порівняння умов і середовища різних європейських країн (не тільки ЄС), куди приїхали переселенці та проходять початковий процес адаптації. Без сумніву, Польща, Румунія, Молдова та інші країни накопичили безцінний з наукового погляду емпіричний досвід практичного вирішення багатьох проблем, що виникли в цих країнах через безпрецедентну гуманітарну кризу, спричинену агресією РФ проти України. Цей досвід потребує більш глибокого та негайного вивчення для вироблення відповідних рекомендацій органам влади

та представниками громадянського суспільства в майбутньому, адже правове становище переселенців з України потребує необхідного коригування.

Щодо безпосередньо результатів аналізу анкет переселенців за допомогою методу case study, то можна помітити, як дані підтверджують, що основні параметри образу вимушеного переселенця з України, які сформувалися у перші місяці війни на підставі спостережень волонтерських та міжнародних організацій, досі зберігаються. До них відносяться такі факти, як те, що більшість переселенців – це жінки з неповнолітніми дітьми. Вони мають вищу освіту тощо. Однак деякі важливі риси, що характеризують певні аспекти (стадії) адаптації та інтеграції вимушених переселенців з України в країнах перебування ЄС, не були враховані. До таких рис, наприклад, відносяться активність і важливість українських громад в ЄС як початкових центрів з адаптації та інтеграції певної частини вимушених переселенців.

Через багато факторів протягом місяців після початку війни РФ проти України деякі з цих громад стали активними суб'єктами суспільних та міжнародних відносин у різних країнах, що дало їм можливість акумулювати безцінну інформацію та досвід комунікації в екстрених ситуаціях. Відповідно ті спостереження та інформація, що у них накопичилися, є ексклюзивними даними, які можуть бути використані як необхідний матеріал для більш глибокого аналізу проблематики інтеграції та адаптації переселенців з України до європейського середовища. По суті, у багатьох випадках через обставини саме українські громади за кордоном спільно з місцевими

волонтерами брали на себе функції з початкової адаптації та подальшої інтеграції вимушених переселенців з України до конкретного середовища.

Висновки. На відміну від наслідків першої агресії РФ проти України у 2014–2015 роках, коли більшість вимушених переселенців з Донецької та Луганської областей, а також Криму перемістилися на постійне проживання всередині України, друга її стадія у лютому 2022 р. спричинила вимушену міграцію українців за межі України. Внаслідок чого країни ЄС зіткнулися із безпрецедентним міграційним викликом, який перевершив масштаби аналогічної кризи у 2015–2017 роках, спричиненої війною в Сирії.

З проведеного дослідження видно, що в європейській спільноті міграційна криза, яка виникла через великий приплив переселенців з України, спровокувала в інформаційному, експертному та політичному просторах дискусію щодо уніфікації та модернізації національних міграційних систем держав, що входять до ЄС. При цьому кількість як зафіксованих біженців, так і зареєстрованих для тимчасового захисту продовжує зростати, що вказує на можливе кінцеве збільшення людей, які виїхали з України через війну. Багато в чому саме політична воля у таких безпрецедентних ситуаціях відіграє основну роль при формуванні базису для подальших кроків.

Аналіз показав, що після подій 24 лютого 2022 р. в ЄС було задіяно спеціальну правову базу, яка забезпечила на багато місяців правові підстави для перебування тимчасово переміщених осіб з України в ЄС, а також відповідну основу для адаптації та інтеграції. Унікальність ситуації з переселенцями з України полягає в тому, що велика кількість громадян

України була де-юре інтегрована у багатьох європейських країнах у перші тижні та місяці війни, а де-факто адаптація цих людей проходила після отримання ними права на тимчасове проживання.

Встановлено, що основний масив даних щодо проблем тимчасово переміщених осіб з України публікується у різних міжнародних звітах, соціологічних дослідженнях та публіцистичних матеріалах. У цьому зв'язку детально вивчено та проаналізовано різні статистичні звіти та емпіричні дані авторитетних міжнародних організацій, які допомогли виділити деякі характерні риси образу переселенця з України. Однак особливий акцент зроблено на вивченні досвіду з адаптації вимушених переселенців з України з боку різних громад, організацій та центрів, які були створені українцями та їхніми колегами з європейських країн для прискорення процесу допомоги українцям, які переїхали. Слід зазначити, що повноцінний соціологічний аналіз середовища переселенців зараз утруднений. Дослідження виявило якісні характеристики (образ) переміщених осіб у місцях компактного проживання як нової групи, яка взаємодіє з різними місцевими представниками влади та громадянським суспільством країн ЄС для налагодження комунікації з метою успішної інтеграції.

Доведено, що війна рф проти України мобілізувала на підтримку України величезну кількість українців, які мешкали за межами своєї країни. До них поступово приєднувалися деякі переселенці, які інтегрувалися до відповідних українських громад у різних країнах ЄС. Багато з них створили свої громадські організації, фонди, спілки, асоціації для допомоги та підтримки України й українців.

Виходячи з емпіричних та практичних спостережень, ознаками першої хвилі (найбільшої) переселення людей із зон бойових дій на безпечні території України та за кордон були:

- хаотичний характер переселення. У перші дні війни люди із зон бойових дій виїжджали хаотично і намагалися зупинитися в будь-яких місцях на Західній Україні або прикордонних з Україною територіях, де була хоч якась можливість притулку (тут істотно допомагали волонтери), або ж зупинялися у знайомих, друзів, родичів та ін.;

- активна участь у розселенні біженців влади місцевих територіальних громад та представників місцевої влади за кордоном. Місцеві громади відіграли ключову роль не тільки в початковому розселенні та допомозі переселенцям, а й у подальшій їхній підтримці та частковій соціалізації. При цьому діяльність представників місцевого самоврядування була скоординована з активістами та громадськими діячами, які стали волонтерами. Це стосується й зарубіжних громад;

- дієва участь у допомозі переселенцям міжнародних гуманітарних організацій. Величезну роль, особливо у розселенні переселенців на прикордонних з іншими європейськими країнами територіях, відіграли різні міжнародні організації, які, маючи досвід, набутий в інших конфліктах, змогли налагодити відповідну інфраструктуру у західних областях України;

- особлива роль у процесі інтеграції та адаптації переселенців українських громад за кордоном. Українські громади в різних країнах ЄС найчастіше були головними комунікаторами між прибулими переселенцями та місцевою владою.

Крім того, висока громадська, інформаційна, гуманітарна та соціальна активність української діаспори забезпечила високу мобілізаційну базу підтримки українців та України. Ці громади набули великий емпіричний досвід у процесі своєї діяльності.

Також встановлено, що основну роль у процесі переселення відіграють власні соціальні та інституційні контакти переміщених осіб. У разі відсутності таких контактів основна відповідальність лягає на волонтерські організації. Інакше кажучи, після початку другої агресії рф проти України частина українців, яка виїжджала до ЄС, прямувала або до друзів, родичів, які на той момент вже проживали в європейських країнах, або ж місцеві волонтерські організації сприяли в наданні первинної допомоги та подальшому розміщенні переселенців.

Залежно від статусу в країні перебування переселенців можна класифікувати за групами: переселенці, які постійно проживають у межах конкретної громади (населеного пункту) ЄС і мають можливість повернутися додому; переселенці, які постійно проживають у межах конкретної громади (населеного пункту) ЄС і не мають змоги повернутися додому; переселенці, які набули статусу колективного захисту в ЄС, але можуть повернутися чи повернулися на постійне місце проживання в Україну; двічі переселенці. Також необхідно враховувати, що інтеграція тих груп переселенців з України, які планують залишатися в європейських країнах на постійній основі, має відбуватися з урахуванням їхніх мов, вікових, освітніх, трудових та соціальних особливостей.

Очевидно, що подальше повноцінне повернення переселенців до України

залежить від масштабів наслідків агресії рф. Є ймовірність затягування війни та переходу її у стан невизначеності на тривалий період. У таких умовах країни Європейського Союзу, у контексті інтеграції України з ЄС, мають розробляти більш глибокі прискорені програми інтеграції на різних рівнях українських громадян у межах європейської спільноти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Asylum Situation Report 2022: Final Report. EUAA, *European Union Agency for Asylum*. Website. URL: <https://euaa.europa.eu/uk/publications/zvit-pro-sytuatsiyu-u-sferinadannya-prytulku-za-2022-rik-pidsumkovyuzvit> (дата звернення: 05.12.2024).
2. Bonfantii, S., Xenogiani, T. Migrants' skills: Use, mismatch and labour market outcomes – A first exploration of the International Survey of Adult Skills (PIAAC). *OECD ilibrary*. 18 September 2014. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264216501-11-en>
3. Buzarov, A. Tendencies of Adaptation and Integration of Immigrants from Ukraine in the European Union After the Aggression of the Russian Federation Against Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. № 9 (2). P. 73–90. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-2-73-90>
4. Grey, M. A. The big exodus of Ukrainian refugees isn't an accident – it's part of Putin's plan to destabilize Europe. *The conversation*. Website. 24 May 2022. URL: <https://theconversation.com/the-big-exodus-of-ukrainian-refugees-isnt-an-accident-its-part-of-putins-plan-to-destabilize-europe-182654> (дата звернення: 05.12.2024).
5. Ho Sie Dhian, M., Deen, B., Drost, N. Long-term protection in Europe needed for millions of Ukrainian refugees. *Clingendael*. Website. September 2022. URL: <https://www.clingendael.org/pub/2022/long-term-protection-in-europe-needed-for-millions-of-ukrainian-refugees/> (дата звернення: 05.12.2024).

6. How Ukrainian migrants live in Austria. TV channel "Dom". Website. 04 October 2022. URL: <https://kanaldom.tv/ru/kak-ukraynskye-pereselency-zhyvut-v-avstryu/> (дата звернення: 05.12.2024).
7. Ivashchenko-Stadnik, K. The Social Challenge of Internal Displacement in Ukraine: The Host Community's Perspective. *Migration and the Ukraine Crisis: A Two-Country Perspective*. Website. Bristol, UK, April 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/316277288_The_Social_Challenge_of_Internal_Displacement_in_Ukraine_The_Host_Community's_Perspective (дата звернення: 05.12.2024).
8. Kozub, T. Volunteer: "Control over humanitarian aid should not turn into a witch hunt". *Vesti.ua*. Website. 29 May 2022. URL: <https://vesti.ua/politika/volonter-kontrol-zagumpomoshhyu-ne-dolzhen-prevrashhatsya-v-ohotu-na-vedm> (дата звернення: 05.12.2024).
9. Landa, V. Poland, Estonia, USA and 17 other countries that help the most during the war. Rating of friends of Ukraine from Forbes. *Forbes*. Website. 24 August 2022. URL: <https://forbes.ua/ru/inside/polshcha-estoniya-ssha-tashche-17-krain-yaki-naybilshe-dopomagayut-pid-chas-viyni-reyting-druziv-ukraini-vid-forbes-24082022-7895> (дата звернення: 05.12.2024).
10. Lives on Hold: Profiles and Intentions of Refugees from Ukraine #1. *United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)*. Website. July 2022. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/94176> (дата звернення: 05.12.2024).
11. Migration management: Welcoming refugees from Ukraine. *Migration and Home Affairs, EU*. Website. 2022. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-refugees-ukraine_en (дата звернення: 05.12.2024).
12. Mikheeva, O., Sereda, V. Modern Ukrainian internally displaced persons: main reasons, resettlement strategies and adaptation problems. *Strategies of transformation and prevention of border conflicts in Ukraine*. Lviv, 2015. P. 9–49.
13. Norwegian Refugee Council in Poland. Economic Inclusion of Ukrainian Refugees in Poland. *NRC*. Website. 10 July 2022. URL: <https://www.nrc.no/resources/reports/economic-inclusion-of-ukrainian-refugees-in-poland/> (дата звернення: 05.12.2024).
14. Project of the Recovery Plan of Ukraine. Materials of the working group "Return of citizens temporarily displaced, in particular abroad and their integration into the socio-economic life of the state". *KMU*. The National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War. Website. July 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/return-of-temporarily-displaced-citizens.pdf> (дата звернення: 05.12.2024).
15. Refugees from Ukraine in Europe (January 2023 Snapshot) – European Countries Implement Temporary Protection Schemes to Respond. *Reliefweb*. Website. 13 January 2023. URL: <https://reliefweb.int/report/world/refugees-ukraine-europe-january-2023-snapshot-european-countries-implement-temporary-protection-schemes-respond> (дата звернення: 05.12.2024).
16. Romashenko, S. About a million refugees from Ukraine arrived in Germany in six months. *DW*. Website. 10 October 2022. URL: <https://www.dw.com/ru/za-polgoda-v-germaniu-pribylo-okolo-milliona-bezenceviz-ukrainy/a-63390971> (дата звернення: 05.12.2024).
17. Snel, E., Bilgili, Ö., Staring, R. Migration trajectories and transnational support within and beyond Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2021. Vol. 47. № 14. P. 3209–3225. URL: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1804189>
18. Sohst, R., Tjaden, J., Valk, H., Melde, S. The Future of Migration to Europe: A Systematic Review of the Literature on Migration Scenarios and Forecasts. *International Organization for Migration, Geneva, and the Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute, the*

- Hague. Website. 2020. URL: <https://publications.iom.int/system/files/pdf/the-future-of-migration-to-europe.pdf> (дата звернення: 05.12.2024).
19. Tasbas, K. The integration challenges of Ukrainian refugees in the Netherlands: What's next? *Beyond the Horizon*. Website. 1 September 2022. URL: <https://behorizon.org/the-integration-challenges-of-ukrainian-refugees-in-the-netherlands-whats-next/> (дата звернення: 05.12.2024).
20. The potential contribution of Ukrainian refugees to the labour force in European host countries. *OECD*. Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine. Website. 27 July 2022. URL: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/the-potential-contribution-of-ukrainian-refugees-to-the-labour-force-in-european-host-countries-e88a6a55/> (дата звернення: 05.12.2024).
21. Ukraine Recovery Conference. *URC*. Website. London, UK. 2022. URL: <https://www.urc2022.com/> (дата звернення: 05.12.2024).
22. Ukraine Refugee Situation. *United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)*. Website. 2023. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення: 05.12.2024).
23. Ukraine Response 2022 – Slovakia displacement surveys Ukrainian refugees and third country nationals. *IOM UN Migration*. Website. URL: https://migration.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_SVK_Displacement_Surveys_09-30.03.2022_final.pdf (дата звернення: 05.12.2024).
24. Ukrainian refugees of the war abroad. *NISS*. Website. 30 April 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayinski-bizhentsi-viynu-za-kordonom> (дата звернення: 05.12.2024).
25. Ukrainians in the UK. *CREAM* research team. An overview of what is known about Ukrainians in the UK. *CREAM*. Website. 18 March 2022. URL: <https://cream-migration.org/ukraine-detail.htm> (дата звернення: 05.12.2024).
26. Where and how do Ukrainian children study during the war: problems, suggestions, recommendations. *Educational Ombudsman of Ukraine*. Website. 16 November 2022. URL: <https://eo.gov.ua/de-i-ia-k-navchaiutsia-ukrainski-dity-v-chasy-viyny-problemy-propozytzii-rekomendatsii/2022/11/16/> (дата звернення: 05.12.2024).
27. Yin, R. K. *Case study research: Design and methods*. Beverly Hills, CA, 1984.

REFERENCES

1. Asylum Situation Report 2022: Final Report. [online] *EUAA, European Union Agency for Asylum*. Available at: <https://euaa.europa.eu/uk/publications/zvit-pro-sytuatsiyu-u-sferi-nadannya-prytulku-za-2022-rik-pidsumkovyuy-zvit> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Ukr.]
2. Bonfantii, S., Xenogiani, T. (2014). Migrants' Skills: Use, Mismatch and Labour Market Outcomes – A First Exploration of the International Survey of Adult Skills (PIAAC). 18 September. [online] *OECD iLibrary*. Available at: <https://doi.org/10.1787/9789264216501-11-en> [in Eng.]
3. Buzarov, A. (2023). Tendencies of Adaptation and Integration of Immigrants from Ukraine in the European Union After the Aggression of the Russian Federation Against Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. No. 9 (2), pp. 73–90. [online] Available at: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-2-73-90> [in Eng.]
4. Grey, M. (2022). The Big Exodus of Ukrainian Refugees isn't an Accident – it's Part of Putin's Plan to Destabilize Europe. *The Conversation*. 24 May. [online] Available at: <https://theconversation.com/the-big-exodus-of-ukrainian-refugees-isnt-an-accident-its-part-of-putins-plan-to-destabilize-europe-182654> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
5. Ho Sie Dhian, M., Deen, B., Drost, N. (2022). Long-Term Protection in Europe Needed for Millions of Ukrainian Refugees. [online] *Clingendael*. Available at: <https://www.clingendael.org/pub/2022/long-term-protection-in-europe-needed-for-millions-of-ukrainian-refugees/> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]

6. How Ukrainian Migrants Live in Austria. TV Channel “Dom”. 04 October 2022. [online] Available at: <https://kanaldom.tv/ru/kak-ukraynyskye-pereselency-zhyvut-v-avstryi/> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Rus.]
7. Ivashchenko-Stadnik, K. (2017). The Social Challenge of Internal Displacement in Ukraine: The Host Community’s Perspective. *Migration and the Ukraine Crisis: A Two-Country Perspective*. Bristol, UK. [online] Available at: https://www.researchgate.net/publication/316277288_The_Social_Challenge_of_Internal_Displacement_in_Ukraine_The_Host_Community’s_Perspective [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
8. Kozub, T. (2022). Volunteer: “Control over Humanitarian Aid should not Turn into a Witch Hunt”. 29 May. [online] *Vesti.ua*. Available at: <https://vesti.ua/politika/volonter-kontrol-zagumpomoshhyu-ne-dolzhen-prevrashhatsya-v-ohotu-na-vedm> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Rus.]
9. Landa, V. (2022). Poland, Estonia, USA and 17 other Countries that Help the Most during the War. Rating of Friends of Ukraine from Forbes. 24 August. [online] *Forbes*. Available at: <https://forbes.ua/ru/inside/polshcha-estoniya-ssha-ta-shche-17-krain-yaki-naybilshe-dopomagayut-pid-chas-viyni-reyting-druziv-ukraini-vid-forbes-24082022-7895> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Ukr.]
10. Lives on Hold: Profiles and Intentions of Refugees from Ukraine #1. *United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)*. July 2022. [online] Available at: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/94176> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
11. Migration Management: Welcoming Refugees from Ukraine. *Migration and Home Affairs, EU*. (2022). [online] Available at: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-refugees-ukraine_en [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
12. Mikheeva, O., Sereda, V. (2015). Modern Ukrainian Internally Displaced Persons: Main Reasons, Resettlement Strategies and Adaptation Problems. *Strategies of Transformation and Prevention of Border Conflicts in Ukraine*. Lviv, pp. 9–49. [in Ukr.]
13. Norwegian Refugee Council in Poland. Economic Inclusion of Ukrainian Refugees in Poland. *NRC*. 10 July 2022. [online] Available at: <https://www.nrc.no/resources/reports/economic-inclusion-of-ukrainian-refugees-in-poland/> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
14. Project of the Recovery Plan of Ukraine. Materials of the Working Group “Return of Citizens Temporarily Displaced, in Particular Abroad and their Integration into the Socio-Economic Life of the State”. *KMU*. The National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War. Website. July 2022. [online] Available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/return-of-temporarily-displaced-citizens.pdf> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
15. Refugees from Ukraine in Europe (January 2023 Snapshot) – European Countries Implement Temporary Protection Schemes to Respond. *Reliefweb*. 13 January 2023. [online] Available at: <https://reliefweb.int/report/world/refugees-ukraine-europe-january-2023-snapshot-european-countries-implement-temporary-protection-schemes-respond> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
16. Romashenko, S. (2022). About a Million Refugees from Ukraine Arrived in Germany in Six Months. [online] *DW*. Available at: <https://www.dw.com/ru/za-polgoda-v-germaniu-pribylo-okolo-milliona-bezencev-iz-ukrainy/a-63390971> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Rus.]
17. Snel, E., Bilgili, Ö., Staring, R. (2021). Migration Trajectories and Transnational Support within and Beyond Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. Vol. 47. No. 14, pp. 3209–3225. [online] Available at: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1804189> [in Eng.]
18. Sohst, R., Tjaden, J., Valk, H., Melde, S. (2020). The Future of Migration to Europe: A Systematic Review of the Literature on Migration Scenarios and Forecasts.

- International Organization for Migration, Geneva, and the Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute, the Hague.* [online] Available at: <https://publications.iom.int/system/files/pdf/the-future-of-migration-to-europe.pdf> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
19. Tasbas, K. (2022). The Integration Challenges of Ukrainian Refugees in the Netherlands: What's Next? *Beyond the Horizon*. [online] Available at: <https://behorizon.org/the-integration-challenges-of-ukrainian-refugees-in-the-netherlands-whats-next/> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
20. The Potential Contribution of Ukrainian Refugees to the Labour Force in European Host Countries. *OECD*. Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine. 27 July 2022. [online] Available at: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/the-potential-contribution-of-ukrainian-refugees-to-the-labour-force-in-european-host-countries-e88a6a55/> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
21. Ukraine Recovery Conference. (2022). London, UK. [online] *URC*. Available at: <https://www.urc2022.com/> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
22. Ukraine Refugee Situation. (2023). *United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)*. [online] Available at: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
23. Ukraine Response 2022 – Slovakia Displacement Surveys Ukrainian Refugees and Third Country Nationals. [online] *IOM UN Migration*. Available at: https://migration.iom.int/sites/g/files/tmzbd1461/files/reports/IOM_SVK_Displacement_Surveys_09-30.03.2022_final.pdf [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
24. Ukrainian Refugees of the War Abroad. 30 April 2022. [online] *NISS*. Available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayinski-bizhentsi-viyny-za-kordonom> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Ukr.]
25. Ukrainians in the UK. *CREAM Research Team*. An Overview of What is Known about Ukrainians in the UK. 18 March 2022. [online] *CREAM*. Available at: <https://cream-migration.org/ukraine-detail.htm> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Eng.]
26. Where and How do Ukrainian Children Study during the War: Problems, Suggestions, Recommendations. 16 November 2022. [online] *Educational Ombudsman of Ukraine*. Available at: <https://eo.gov.ua/de-i-iak-navchajutsia-ukrayinski-dity-v-chasy-viyny-problemy-propozytsii-rekomendatsii/2022/11/16/> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Ukr.]
27. Yin, R. K. (1984). *Case Study Research: Design and Methods*. Beverly Hills, CA. [in Eng.]

Summary

UKRAINIAN COMMUNITIES IN EUROPEAN UNION COUNTRIES AS AN INDICATOR OF CURRENT MIGRATION PROCESSES TRENDS

Andrii BUZAROV

orcid.org/0009-0009-5085-8340

Candidate of Philosophical Sciences, junior research fellow,

Department of Public Administration and Political Science,

Faculty of Social Sciences and Humanities, Klaipeda University, Lithuania

email: buzarov.andrey@gmail.com

Relevance of the research. One of the consequences of the full-scale invasion of the rf to Ukraine was the mass migration of Ukrainians both within the country and beyond. Thus, the Office of the UN High Commissioner for Refugees recorded in European

countries at least 5 million refugees from Ukraine. As of January 31, 2023, UNHCR has already registered 8,046,560 refugees from Ukraine all across Europe. This is about 19% of the population of Ukraine (according to Eurostat estimates for 2021). 4,823,326 refugees have registered for temporary protection in Europe. From a geopolitical point of view, russia's war against Ukraine, as well as russia's confrontation with the West in general, has all the signs of a long-term international migration crisis. We can agree that "the mass influx of Ukrainian refugees is not an accident – it is part of Putin's plan to destabilize Europe." In this regard, it is relevant to study the problems associated with new Ukrainian communities in the countries of the European Union, the adaptation and integration of a huge number of Ukrainian citizens who have come to the EU and, due to the war, may stay there for a long time.

Purpose. To analyse the institutional aspects of the migration processes caused by the russian aggression against Ukraine, in a special aspect – from the point of view of the experience of adaptation of Ukrainians in various communities, as well as organizations and centres that were created by Ukrainians and their colleagues from European countries to accelerate the process of assistance and adaptation in the new social environment.

Conclusions. Unlike the consequences of the first russian aggression against Ukraine in 2014–2015, when most of the internally displaced persons from the Donetsk and Luhansk regions, as well as Crimea, moved to permanent residence within Ukraine, its second stage in February 2022 caused the forced migration of Ukrainians outside Ukraine. As a result, the EU countries faced an unprecedented migration challenge that exceeded the scale of a similar crisis in 2015–2017, caused by the war in Syria. In the European community, the migration crisis, which arose due to a large influx of migrants from Ukraine, provoked in the information, expert, and political spaces a discussion on the unification and modernization of the national migration systems of the EU member states. At the same time, the number of both registered refugees and those registered for temporary protection continues to grow, which indicates a possible eventual increase in the number of people who left Ukraine due to the war. In many ways, political will in such unprecedented situations plays the main role in forming the basis for further steps.

Keywords: Ukraine, migration, war, internally displaced persons from Ukraine, collective protection in the EU, adaptation, integration, Ukrainian communities.